

אורות השבת

גליון מס' 874

בטאון הרבנות והמועצה הדתית באר-שבע
וממלכת התורה בעיר האבות שע"י רשת מוסדות "קול יהודה"

מנהל מערכת
הרב אברהם טריקי

פרשת השבוע
מטות - מסעי

עורך
הרב עוזיאל אדרי

דבר רב העיר שליט"א

גלות השכינה (לימי בין המצרים)

נודע בשערים דברי הגאון מהרש"א (במחזיקי דת, ב) אשר כרך את ימי ירח האיתנים עם ימי בין המצרים, והיינו שיש כ"א יום בין ראש השנה - להושענא רבה, וכן יש כ"א יום בין שבעה עשר בתמוז - לתשעה באב, וסיים שתולדותיהן כיוצא בהן: כשם שחודש תשרי ראשיתו בראש השנה ועשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, והמשכו בימי השמחה של חג הסוכות, וסיומו בהושענא רבה שהוא גמר החתימה - אשר מסוגלים לכפרת עוונות והתעלות למדרגות רמות ונשגבות עד כדי 'בריה חדשה' (לשון המדרש שוחר טוב על התהלים פרק קב). כך הוא ממש בימי בין המצרים, שהם מסוגלים לכפרת עוונותיו של האדם עקב הצער הגדול המקונן בלבו על חורבן בית המקדש וגלות השכינה, עכת"ל. הרי לפנינו, גודל תועם הימים הללו אשר שקולים המה לר"ה ויוה"כ וחג הסוכות, ובלבד שירגיש האדם בגודל צער החורבן!

ברם, מי האיש אשר יוכל להעיד על עצמו שהוא מצטער כל כך על חורבן הבית עד כדי שיעור כפרת כל עונותיו. שכן בשלמא ר"ה ויוה"כ הכל יודעים שהוא יום דין גדול ונורא בו נחרץ גורלו של האדם, כמאמר התפילה 'ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות' לא נפקד כדיומם הזה. ושבירון הלב הזה הוא היסוד הראשי להיות מן על הסכנה הגדולה המרחפת (כלשון רבי ישראל סלנטר זצ"ל - בס' אור ישראל מכתב ז), וכמאמר חז"ל (ראש השנה טז, ב) 'כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה', ופי' רש"י שם: שישראל עושין עצמם רשין בראש השנה לדבר תחנונים ותפילה. וכיוצא בזה מבואר בתוס' שם, 'שמתוך שישראל רשים לבם נשבר ומרחמים עליהם מן השמים'. אך בימי בין המצרים, מי יוכל להעיד על עצמו שהוא שרין בצער ושבירון לב באותה מידה ממש, לבד מיחזיקי סגולה שבכל דור דור אשר מתאבלים ומקוננים על חורבן הבית וגלות השכינה בכל ימות השנה ובפרט בימים אלו, ומהם שהגיעו ביגונם עד כדי שערי מות כפי שהעיד הש"ס בכמה מקומות על כמה מהאמוראים.

אלא שכבר הורו המורים שבמקום פליאה נשגבה, וזה האות שלא זכינו להבין עומק המאמר. ועל כרחק צריך לומר, שיש בכוח כל אדם להגיע למדרגה זו של שבירון לב על חורבן ביהמ"ק, כדוגמת שבירון הלב שהוא חש כלפי הסכנה האיומה המרחפת על ראשו בימים הנוראים, ובלבד שישכיל להבין בעומק משמעות החורבן - לחורבנו הפרטי ברוחניות ובגשמיות. וזהו עומק כוונת דברי המהרש"א הנזכרים, וזה עיקר תפקידנו בימים אלו.

ואם יש את נפשך לדעת מהי משמעות חורבן הבית והשפעתו על כל מהלך חיינו עלי אדמות, שא נא עיניך לדברי הגמ' (בבא בתרא ס, ב), שמיום שנחרב ביהמ"ק ופשטה מלכות הרשעה שגחרת עלינו גזירות רעות וקשות ומבטלת ממנו תורה ומצוות... בדיון הוא שהיינו צריכים לגזור על עצמנו שלא לישא אשה, אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין, ופי' רש"י שם - שלא יוכלו לעמוד בה, עכת"ל הגמ' שם. ועיין להרב שמן ששון (סימן זב) אשר העיד ששמע מפי המהר"ם פדאוה שזהו עיקר טעמו של רבינו גרשום אשר החריש שלא ישא אדם אשה על אשתו, שכן הן אמת שבלי אשה אחת אין רוב הציבור יכול לעמוד, מכל מקום שפיר יש לגזור על אשה שניה ובדין הוא שנגזור על עצמינו, ונמצא שתקנת רגמ"ה היא למעשה דינא דתלמודא, עי"ש. ועיין עוד להרב נדע ביהודה (י"ד תניינא סימן קמו) אשר העלה שתקנה זו של רגמ"ה היא מדברי קבלה, ובספרי הק' שיעורי אבני עזר (ח"א סימן ב אות ד) הוכחתי שהנדע ביהודה נמשך לטעם הנזכר בדברי מהר"ם פדאוה, ולכן ס"ל שהוא מדברי קבלה, עי"ש. הנה כי כן עין רואה ואוזן שומעת, שאין ערך לקיום העולם אשר חסר את בנין בית המקדש והשראת השכינה, עד כדי ביטול המשך דבר רב העיר במדור "אורות הכשרות"

דבר העורך

מ"ב מסעות החיים

'אלה מסעי בני ישראל' צריך להבין מדוע מחכים רק המסעות ולא החניות, מבאר ה'בן לאשרי' בשם 'הבעש"ט' הק' כל אדם יש לו מ"ב מסעות פרטיות בתחנות חייו כדי להתקרב אל ה' יתברך, וממילא העיקר הוא המסע ולא החנייה, והכל לצורך גבוה בהשגחה פרטית לתקן ניצוצות הקדושה השייכים לנשמתו ע"י תורתו ותפילתו. כתב 'האזהב ישראל' מאמטא בפרשתנו שש ערי המקלט הם כנגד שישה תיבות שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד וע"י תוקף האמונה ימצא האדם מקלט למבוכות החיים, ועליהם תיתנו ארבעים ושנים עיר' הם ארבעים ושנים תיבות שבפרשת "זאתה" שבקריאת שמע. כתב רבי נחמן מברסלב זיע"א 'כל תנועה שאדם מנתק עצמו ואפילו מעט מאד מהגשמיות ומתקרב לה' יתברך, הרי זה גדול וקר מאד בשמים ומתעלה אלפי אלפים פרסאות בעולמות העליונים'.

בברכת ליל סוכה וזמירות

הרב עוזיאל אדרי
רב המרכז הרפואי "סורוקה"
וק"ק שבטי ישראל שכונה יא' באר שבע

לוח זמנים שבועי

לוח הזמנים מדויק לבאר-שבע	יום א'	יום ב'	יום ג'	יום ד'	יום ה'	יום ו'	שבת קודש
עלות השחר	4:22	4:23	4:24	4:25	4:25	4:26	4:27
זמן סליח ותפילין	4:30	4:31	4:32	4:33	4:33	4:34	4:35
זריחה - הזן החמה	5:55	5:56	5:56	5:57	5:58	5:58	5:59
סוף ק"ש לדעת מג"א	8:34	8:35	8:35	8:36	8:36	8:36	8:37
סוף ק"ש להתנא הגר"א	9:16	9:17	9:17	9:17	9:18	9:18	9:18
סוף ברכות ק"ש	10:27	10:27	10:27	10:27	10:27	10:28	10:28
חצות יום ולילה	12:47	12:47	12:47	12:47	12:47	12:47	12:47
מנחה גדולה	13:23	13:23	13:23	13:23	13:23	13:23	13:23
סוף המנחה	18:36	18:36	18:36	18:35	18:34	18:34	18:33
שקיעה	19:47	19:46	19:46	19:45	19:45	19:44	19:43
צאת הכוכבים	20:03	20:03	20:02	20:02	20:01	20:01	20:00

"שבת מברכין"

המולד ביום שני שעה 14:10 ו 15 חלקים.
ראש חודש מנחם אב ביום רביעי הבעל"ט.

זמני הדלקת הנרות

פרשת השבוע:	מטות - מסעי
הפטרה:	שמעו דבר
כניסת השבת:	19:28
יציאת השבת:	20:18
רבנו תם:	21:12

העלון טעון גניזה.

אורות הכשרות

מצות פריה ורביה אשר תכליתה ליישב את העולם – 'פרו ורבו ומלאו את הארץ', שכן מה ערך יש ליישב עולם אשר אין תכלית לקיומו! והדברים נוראים ומדברים הם בעד עצמם.

וגדולה מזו יש לומר, שהמפתח לבנין ביהמ"ק והשראת השכינה בתוכו תלויים בעיקר בגודל צער החורבן וגלות השכינה, וכדרך שאמרו 'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה', שנאמר 'שישו בה משוש כל המתאבלים עליה'. וראיתי למי שהעיד בשם הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל גאב"ד העדה החרדית בירושלים ת"ו אשר תמה מדוע טרם זכינו לבנין ביהמ"ק, הלא ידוע שהקב"ה מקיים את כל התורה כולה ובכלל זה ההלכה שעני אשר לזה על משכנו היחיד כגון בגד אחד או כרית אחת שיש לו, על המלוה להחזיר לו את משכנו אף שטרם פרע לו את חובו. וכן ידועים דברי רש"י שהמשכן הוא בבחינת 'משכון' – אשר בו משכן הקב"ה את עוונותיהם של ישראל, והיינו שביהמ"ק ממושכן בידי הקב"ה עד שנפרע את חובנו בשובנו מדרכינו הרעה שזה הגורם ללקיחת המשכון. ואם כן יש לתמוה, מדוע אין הקב"ה מחזיר את משכוננו – אשר בלעדיו אין לנו חיים כמבואר לעיל. ועל כך הגב: כנראה שאין אנו מרגישים בחסרוננו של המשכון, כדוגמת העני אשר מרגיש בחסרון כסותו או כריתו היחידה.

והאמת תורה דרכה שמדרגה זו צריכה להיות נחלת הכלל, ואינה שמורה רק ליחיד סגולה. שהרי הלכה היא (בשו"ע או"ח סימן קפ סעיף ה, ומקור דבריו בשו"ת הלקט סימן ק"ג, ובארחות חיים הלכות ברהמ"ז), שצריך אדם לסלק את הסכינים מעל שולחנו בעת ברכת המזון, שחלילה לא יאבד עצמו לדעת בהגיעו לברכת ובנה ירושלים ע"ה"ק במהרה בימינו וגו', וכמעשה המבואר בש"ס בחסיד אחד שהרג עצמו מרוב צער בהגיעו לפסוקים אלו. ושמעתי לת"ח אחד שהרצה את תימהונו על הלכה זו בפני הגר"ח קנייבסקי שליט"א, וכי באמת יש מקום לחשש זה בזמנינו שיקום מאן דהוא ואבד עצמו לדעת מגודל צער השכינה? השיב לו הרב: הקושיא היא לא על דברי הגמ' וההלכה, הקושיא היא על עצמנו שנתרחקנו כל כך מהבנת עומק הצער על גלות השכינה וחורבן הבית עד שאנו תמהים ושואלים כיצד יתכן שאדם יגיע לדרגה זו. אך זו דרך האמת כפשוטה ממש, שצריך האדם להגיע למדרגה של חשש שיאבד עצמו מגודל צער החורבן וגלות השכינה, עד שצריך להסיר הסכינים משולחנו בעת ברהמ"ז!

בברכת לבית אלוף ואבורך

הרב יהודה דרעי

הרב הראשי וראב"ד באר-שבע

בד"ץ מוהדריץ
מחלקת "כשרות סהרי"ץ"
שע"י הרבנות הראשית באר-שבע
בראשות כב' המרא דאתרא הר"יג יחזקאל דרעי שליט"א

הודעה משמחת

הננו שמחים לבשר לציבור הרחב כי בימים אלו הצטרפו למעגל "הכשרות מוהדריץ" שע"י "בד"ץ מוהדריץ" ב"ש

"קפה קפה"
מתחם יס פלנט, באר-שבע

בברכת יאכלו עניים וישבעו

הרבנות המועצה הדתית באר שבע
מחלקת הכשרות

בשורה משמחת

הננו שמחים לבשר לציבור הרחב כי בימים אלו הצטרפו למעגל "הכשרות הרב"ל" שע"י "הרבנות" ב"ש

"חומוס בשר"
מתחם יס פלנט, באר-שבע

בברכת יאכלו עניים וישבעו

אורות הפרשה

ולענווים יתן חן

וידבר משה אל ראשי המטות, זה הדבר אשר ציווה ה', צריך להבין מדוע מדבר משה רק אל ראשי המטות, ונראה לומר על פי דברי רש"י שבאמת משה דיבר לכל ישראל רק שחלק כבוד לראשי המטות תחילה. מבאר ה'בן לאשרי' הכוונה, שהנה יש לעיתים שתיבת "אל" באה במקום תיבת "על" ופיחשה הוא "על", כמו כדכתיב 'אל שאול ואל בית הדמים', וכדכתיב 'אל הלקח אחן האלקים', ולפי זה יתבאר הפסוק כך: שמשה רבינו ע"ה בתור המנהיג הגדול של עם ישראל, בא להנהיגם וללמדם לידע לאיזה רב וצדיק צריכים להידבק ונתן להם על זה סימן. **וידבר משה** להדריך את בני ישראל ולתת להם סימן "אל ראשי" "על" ראשי ומנהיגי בני ישראל, אחרי מי ללכת ולקבל הנהגות, "המטות" מלשון "למטה" שהם ענווים ומחזיקים את עצמם שהם עדיין למטה, **לבני ישראל לאמור** ובשעה שאותם מנהיגים דורשים או אומרים דברי תורה לפני הציבור בני ישראל, וגם כאשר הדברים מאירים כנתינתן בסיני ומתקנים וערבים לשומעיהם, אף על פי כן אינם מרגישים על ידי זה שום רוממות או התנשאות, ועדיין הם נשאים בענותנותן ומחזיקים עצמם למטה ללא מעלה, כדכתיב אצל משה רבינו ע"ה 'עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', על רב כזה ה' יתברך משרה את שכינתו שנאמר 'ולענווים יתן חן', ודבריו מתקבלים על שומעיהם ויכול לומר את דבר ה' **זה הדבר אשר ציווה ה'.**

עוקר את הנדר מעיקרו

וידבר משה אל ראשי המטות גימטריה "הם אראה להתיר שטוב שמוט", מבאר ה'ברכה משולשת' הכוונה, שאסור לאדם להביא את עצמו לנדור ושאחר כך צריך לקיים את הנדר, כדאיתא **במסכת נדרים** דתניא רבי נתן אומר הנודר כאילו בנה במה בשעת איסור הבמות והמקיימו כאילו מקריב עליו קרבן באיסור. ועל כן מאיר הקב"ה את עיניהם של החכמים "ראשי המטות" **להתיר** את הנדר, על ידי למצוא פתח חרטה לאדם הנודר כדי **לשמוט** אותו מהאיסור של עשית במה, כי טוב יותר אילו לא היה נדר כל עיקר, ועל כן החכם הרי הוא כעוקר את הנדר מעיקרו והוי ליה כלא נדר כלל. כדאיתא **במסכת כתובות** תנו רבנן הלכה אצל חכם והתירה מקודשת אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת מה בין חכם לרופא חכם עוקר את הנדר מעיקרו ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא.

מילה בסלע מישתיקותא בתרין

"לא יחל דברו" גימטריה "אלו חבר ליד". מבאר הצדיק מרעננה זיע"א הכוונה, שיזהר אדם מאד בדיבורו היוצא מפיו שלא יחללו מלשון חולין לדבר סתם מילים בעלמא ללא מטרה, כי הדיבורים מאד מאד נחשבים בשמים, ויש להם כוח גדול לפעול מעשים בפועל כמו מעשי ידיו של אדם, ועל כן לא בנקל תוציא דיבור מפין אלא תחשוב תחילה, האם דיבורים אלו יביאו לי איזה טובה כחבר טוב, ואם כן אז אמרה ואם לאו אל תאמרה, כדאיתא **במסכת מגילה** דרש רבי יהודה איש כפר גיבורא ואמרי לה איש כפר גיבור חיל מאי דכתיב 'לך דומיה תהלה' סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא מילה בסלע מישתוקא בתרין, פירש רש"י מבחר כל התרופות והסממין היא השתיקה שהתהילה של אדם היא בזה שלא להרבות דברים והיינו 'לך דומיה תהלה', ואם תרצה לקנות את הדבור במטבע סלע תקנה את השתיקה בשתי מטבעות, היינו שהשתיקה שווה פי שניים מהדיבור.

אח וקרוב לשכינה הקדושה

"מאת המדינים אחר" גימטריה "אחי תרם מאה מדין", מבאר רבי יצחק הכהן הוברמן זצ"ל הכוונה על פי מה שכתב בזהר שהשכינה הקדושה נקראת "מאה", שעל כן תיקנו חכמים לומר מאה ברכות בכל יום, כדאיתא **במסכת מנחות** תניא רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך', פירש רש"י "מה" מלשון "מאה". וכתב האריז"ל שמאה ברכות בכל יום הוא כדי להעצים את כוחה של השכינה הקדושה שיורדת בכל ששת ימי המעשה לתוך הקליפות להעלות מהם את הניצוצות הקדושות, שהקליפות והסטרא אחרא כל שרשה וניקתה מהדינים, ולכן על ידי שאדם מברך מאה ברכות בכל יום ועושה מעשים טובים הוא זוכה להיות אח וקרוב לשכינה הקדושה שהוא מסייע לה בזה לרומם ולהעלות את הניצוצות הקדושות, ושהשכינה שנקראת מאה לא תצטרך לשהות ולהיות בקליפות והסטרא אחרא שניקתם מהדין.

אורות ההלכה

תשובות הלכתיות משולחנו של
מורנו המרא דאתרא

הגאון הגדול רבי יהודה דרעי שליט"א

הלכות ימי תשעה באב

ש - מה משמעות דברי המשנה "משנכנס אב ממעטין בשמחה"!

ת - מראש חודש אב ועד אחר התענית, ממעטין בשמחה. והיינו שאין לעסוק במשא ומתן של שמחה, כגון רכישת כלים חשובים ותכשיטים או שאר צרכי חופה וכדומה. אבל משא ומתן שאינו של שמחה אלא לצורך פרנסתו יש אומרים שגם בהם צריך למעט עד כדי פרנסתו בלבד, ויש אומרים שבהם אין צריך למעט כלל ויעסוק במלאכתו כדרכו. והמנהג להקל בזה כדברי המקילים, מפני שבזמן הזה הכל נחשב כדי פרנסתו. כמו כן אין לבנות או לשפץ בנין של שמחה, כגון עבודות סיווד וצביעה או התקנת כלים סניטרים ואריחי קרמיקה וכדומה, אפילו אם התחילים קודם ראש חודש אב. אבל שאר עבודות בניה ושיפוצים שהם לצורך דירתו, כגון הרחבת חדרים אם התחילים קודם ראש חודש אב, ימשיך בהם גם אחר ראש חודש, אך לא יתחיל בהם מראש חודש. ותיקונים הכרחיים כגון נזילות ונזקים, מותר להתחיל בהם גם אחר ראש חודש.

ש - המבצע עבודות צביעה וכיו"ד נדירתו באמצעות קבלן, האם צריך להפסיק משנכנס חודש אב?

ת - אם הקבלן יהודי, צריך להפסיק, ואפילו אם הקבלן עני הצריך עבודה זו לפרנסתו הדחוקה. מפני שיכול לעסוק במלאכות שיפוף אחרות המותרים בימים אלו, כמבואר לעיל. אך אם היה הקבלן נכרי, אין צריך להפסיקו אפילו בתשעה באב עצמו. ומכל מקום אם יוכל לפייסו בפיצוי מועט כדי שימתין עד אחרי תשעה באב, תבוא עליו ברכה.

ש - האם מותר לערוך שיפוצים בבית כנסת בימים אלו?

ת - מותר לערוך בבית הכנסת כל סוגי השיפוצים אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, כולל צביעה ציור וכיו"ד, בין שהתחילו בהם קודם ראש חודש אב ובין אם לאו, מפני שהוא מצוה דרבנים. כמו כן מותר להתחיל בבניית מעקה לדירתו הפרטית, אפילו בערב תשעה באב, מפני הסכנה. וכן כל כיוצא בזה.

ש - מי שלא קיים מצוות פרו ורבו, האם מותר לישא אשה בימים אלו?

ת - אמנם מעיקר הדין מותר לישא אשה לצורך קיום מצוות פרו ורבו גם בימים אלו, מכל מקום אסור לישא אשה מראש חודש אב, מפני שאינו סימן טוב. ועל כל פנים, מותר לארס אשה גם בשבוע שחל בו תשעה באב, פן יקדימו אחר ברחמים, ובלבד שלא יעשה סעודה אלא כיבוד קל.

ש - האם מותר לרכוש או לתפור בגדים חדשים בימים אלו?

ת - המנהג להחמיר שלא לרכוש או לתפור בגדים חדשים מראש חודש אב עד אחר התענית, אפילו שאין בדעתו ללבושם אלא לאחר התענית. והוא הדין נעליים ושאר בגדים שאינם חשובים כל כך, אף על פי שאין מברכים עליהם שהחיינו. ברם יש מקום להקל בזה אם נתקיים אחד מכל האופנים הבאים:

א. אין שהות לקנותם אחר תשעה באב, כגון בני משפחות החתן והכלה הרוצים לרכוש בגדים לצורך החתונה האמורה להתקיים מיד אחרי תשעה באב.

ב. יש חשש פן לא ימצא את אותו הבגד המתאים לטעמו או למידותיו. ג. רוכש את הבגד במבצע הוזלה, ויש חשש פן יתייקר אחרי תשעה באב. ד. אם התפור מתפרנס ממלאכה זו והתחיל בתפירה קודם ראש חודש אב, מותר להמשיך עד שבוע שחל בו תשעה באב. ואם היה עני ביותר שאין לו מה לאכול בלעדי מלאכה זו, יכול להמשיך בתפירה עד התענית. במה דברים אמורים לבני משפחות החתן והכלה או שאר אנשים, אבל החתן עצמו שלא קיים מצוות פרו ורבו, מותר הוא והכלה לרכוש בגדים חדשים לצורך חופתם בכל אופן אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב.

ש - האם מותר לרכוש כלים או רהיטים או רכב בימים אלו?

ת - לפי הנראה לא אסור הפוסקים אלא בגדים חדשים, אך כלים חדשים מותר לקנותם בימים אלו. במה דברים אמורים בכלים שאינם חשובים כל כך, כגון כלי בית ומטבח וכדומה. אבל רהיטים ששמח בהם כגון שולחן וארון או סלון או רכב אפילו ישן (למעט רכב מסחרי) וכדומה, נראה שאסור לקנותם מראש חודש אב. מכל מקום אם הזמינים קודם ראש חודש והגיעו לביתו אחר ראש חודש ואם לא יקבלם לרשותו יהא הדבר כרוך בהפסד ממון כגון דמי איכסון, מותר לקבלם לרשותו גם אחר ראש חודש.

ש - האם מותר ללבוש בגדים חדשים בימים אלו?

ת - אמנם מעיקר הדין אין ללבוש בגדים חדשים רק בשבוע שחל בו תשעה באב, מכל מקום המנהג להחמיר בזה מראש חודש אב. ודבר זה אינו תלוי כלל בברכת "שהחיינו", לפיכך אסור ללבוש בגדים חדשים אפילו שאינם חשובים - שאין מברכים עליהם שהחיינו. וכן אסור לנעול נעליים חדשות. וכמו כן אין להתיר ללבושם אפילו בשבת.

רבי אלעזר אבוחצירא זצוקללה"ה הילולא דצדיקייא כז' תמוז

לקחי מוסר ורעיונות שנשמעו מפי כ"ק
האדמו"ר רבי אלעזר אבוחצירא זצוקללה"ה
והובא בספר "פקודת אלעזר"

החובה להחזיק במנהג האבות

רבינו דיבר על החשיבות להמשיך להחזיק במנהגים שנהגו אבותינו, וצריך להזהר שלא לשנות ממנהגים המוקבלים. וסיפר רבינו שפעם היה בתענית דיבור, ומר"א רבינו מאיר זצוק"ל בא לבקרו, ומשבא רבינו הפסיק את התענית דיבור לכבודו, ולאחר ביקור קצר רבי מאיר קם והלך במפתיע, ובערב רבינו קיבל מכתב ממר"א ובו קובלנא היאך היה לבוש רק בתפילין אחד, והיאך הוא משנה ממנהג האבות שהיו מקפידים להניח תפילין של רש"י ורבינו תם יחד. ואמר רבינו שתיכף באותו ערב כשקיבל את המכתב נסע למר"א ואמר לו שהתפילין שראהו מניח זה היה תפילין של שמושא רבא, ורבינו אמר שדבר זה לימד אותו לדקדק להחזיק במנהגים שנהגו האבות ולפחד מלשנות שום מנהג, שראה איך מר"א הזדעזע כשחשב שהוא משנה מנהג.

תוקפה של הנהגה טובה רק כשמקורה במסורת אבות

רבינו דיבר על המושג שאל אביך ויגדך זקנך ויאמר לך, שיש לדבוק במסורת האבות כמה שאפשר, ואף אם מדמין לאדם להתנהג בהנהגה שיהא מצד עצמה הנהגה טובה וגם השכל מחייב שכן צריך להתנהג, מכל מקום אם אבותינו היה בהם מנהג זה יתלה הנהגתו בגלל המסורת מאבותיו ולא מפני שאותה הנהגה השכל מחייב אותה, והנהגה חדשה שאין לה שורשים צריכה בדיקה מרובה אם יש לאדם לאמץ אותה ולעשותה. והאדמו"ר זצוק"ל הביא סמך לזה מנב' סנהדרין דף י"א רבי הוי יתיב וקא דריש והריח ריח שום, אמר מי שאכל שום יצא, עמד רבי חייא ויצא עמדו כולן ויצאו, בשחר מצאו רבי שמעון בר' לרבי חייא, אמר לו אתה הוא שציערת לאבא, אמר לו לא תהא מאת בישראל, פירש רש"י שבו של רבי שאל את רבי חייא אתה הוא שציערת את אבא שאכלת שום וריחו נודף ובכך ציערת אותו, אמר לו רבי חייא חס ושלום שאוכל שום בבואי לבית מדרשו, אלא כדי שלא להלבין פניו של אוכל השום יצאתי, כדי שיצאו כולם ולא יבינו מי הוא. והגמ' הוסיפה ורבי חייא מהיכא גמיר לה, דהיינו מהיכן למד שכן צריך לנהוג, אומרת הגמ' מרבי מאיר והגמ' שם מספרת העובדא ברבי מאיר שתלה בעצמו שעשה דבר כדי למנוע מאחר את הבושה והעגמת נפש, עיי"ש בגמ' שמוסיפה עוד גם על ר"מ מהיכא גמיר, וכתב שלמדו אחד מאחד עד יהושע עיי"ש. והמהרש"א מקשה מה הוקשה לגמ' על כל אחד מנין למד לנהוג באותם הנהגות, הא איכא למימר דכל אחד מסבירא דנפשיה קעביד הכי, כדי שלא לבייש את האחרים, ועיי"ש במהרש"א מה שכתב. ורבינו כתב לבאר בהקדם מ"ש רבינו עובדיה מברטנורא בדיש אבות משה קיבל תורה מסיני, אומר אני לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פירוש מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה, אלא כולה מוסרים ומדות, וחכמי אומות העולם ג"כ חברו ספרים כמו שבדו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חבירו, לפיכך התנא במסכת זו, משה קיבל תורה מסיני לומר לך שהמדות והמוסרים שבזו המסכת לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נמסרו בסיני, והיינו להתקבלו במסורת. אמר רבינו דעפ"ז מובן שאלת הגמ' רבי חייא מנין לו, דאמנם זו הנהגה טובה הראויה מצד עצמה לתלות הקולר בעצמו ובלבד שלא לבייש אחרים, מ"מ אין לעשות ולקבל הנהגה כהנהגה הראוי לעשותה אם אין לזה מסורת, לכן שאלה הגמ' רבי חייא מנין לו, עד שהגיעה לשורש שזה מיהושע.

שביתת השבת בגלל ציווי ה' ולא כדי לנוח מששת ימי העבודה

האדמו"ר דיבר על ענין השבת ועל היום המיוחד בו נאמר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת לה'. ועורר שלא יטעה האדם לחשוב בדעתו טעם לשבת בכדי להפסיק ממלאכה ושיעשה שביתה גרידא לנוח ממלאכתו, אלא על האדם לשבות בשבת רק כמו שאמר הפסוק כאשר ציווך ה' אלוקיך, דהיינו דיום השבת שאנו שובתים ממלאכה לא בגלל שעשינו המלאכה בששת ימי המעשה והיום אנו זקוקים וצריכים מנוחה, אלא יש לשבות בשבת כיון שהשי"ת ציווה שביום השבת נשבות מבלי קשר לכך שששת ימים עשינו מלאכה. והוסיף רבינו להביא ראיה לזה שהרי אדם הראשון נולד קרוב לבין השמשות ולא היה אצלו מצב של מלאכה של ששת ימי המעשה, ומכל מקום כשהגיע שבת הוא שבת, הרי שבשבת יש לשבות מצד השבת עצמה שכן ציווך ה' אלוקיך, ולא מפני שקדמה עבודה של ששת ימי המעשה.

יה"ר שזכות הצדיק ע"ה תגן בעד כל עם ישראל אמן ואמן.

השל"ה והמקובל הזקן

ליד קברו של הרמב"ם בטבריה שוכן קברו של רבי ישעיה הורביץ, הידוע בכינויו 'השל"ה הקדוש'. מקום קברו של השל"ה בטבריה מעורר פליאה. השל"ה היה מחבר ומקובל, מגדולי התורה בפולין, ושימש ברבנות בקהילות מפורסמות – פרנקפורט, פוזנא וקרקוב. לעת זקנתו עלה לירושלים, ונתקבל ברוב פאר והדר על ידי תושבי עיר-הקודש, אשר אף מינהו לרבה של ירושלים. מדוע אפוא עזב השל"ה את ירושלים ובחר לו למקום קבורה את טבריה, ולא את הר-הזיתים, המקום המיועד לתחיית המתים?

יודעי הקורות מספרים, שבסוף שנותיו סבל השל"ה מרדיפות ומהצקות השלטון, ובגללן נאלץ לעזוב את ירושלים ולעבור לצפת. על-פי גרסה זו, בחר השל"ה להיקבר בטבריה בגלל סמיכותה לצפת, מקום מגוריו האחרון. אולם לאיש הממונה על קברי הצדיקים בטבריה – לפני כמה דורות – הייתה גרסה אחרת. לדבריו, לא איש כשל"ה הקדוש יברח מירושלים מחמת המציק. הוא היה רגיל לספר סיפור ששמע, לדבריו, מפי אחד המקובלים:

השל"ה היה גאון בחלק הנגלה של התורה, וגם העמיק-חקר בתורת הנסתר. ראשית פעולתו בירושלים הייתה חיבורו 'שער השמים', ושם גם חיבר את ספרו העיקרי והיסודי – 'שני לוחות הברית', שעל שמו הוא נקרא 'השל"ה'.

כשסיים את ספרו, הראה אותו לאחד הזקנים הנסתרים, מגדולי המקובלים באותה עת בירושלים. שאל אותו הזקן, כיצד העז לתת לספרו שם נועז כל-כך – 'שני לוחות הברית'.

השל"ה החוויר וליבו התחיל פועם בחוזקה. השאלה הייתה במקומה. אכן, השם היה נועז ויומרני! אולם מיד התעשת וענה לזקן הנסתר: "ומה בכך? למדתי מרבה המנוח של צפת, רבי משה אלשיך זצ"ל, הפרשן והמקובל, שקרא לספרו בשם נועז עוד יותר – 'תורת משה!'".

תשובתו לא הניחה את דעת הזקן. "אמנם נכון כי כך קרא האלשיך לספרו, אך מי יערוב לך שנכון נהג ושהוא אכן היה שלם עם מעשהו?", הקשה.

דבריו של הזקן המקובל עוררו מחשבות נוגות בליבו של השל"ה. לבטים קשים התרוצצו בליבו, וכשגברו הגזרות בירושלים, עלה לצפת. לא ברח חלילה מירושלים, אלא ראה בגזרות האלה מעין סימן בשבילו להעתיק את מגוריו לצפת, כדי להימצא בסמיכות לרבי משה אלשיך זצ"ל, לבית-מדרשו ולמקום-מנוחתו.

בצפת נודע לו, מפי אחד הזקנים, שאותה התלבטות כרסמה גם בליבו

אורות עונג שבת

שכינה מדברת מתוך גרונה

"וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור: 'זה הדבר' גימטריה ראשי תיבות עם התיבות 'אמירה זו יהלל', מבאר ה'בן לאשרי' חמז למה שכתב בסיפרי ורש"י משה נתנבא בלשון 'כה' שנאמר 'כה אמר ה' כחצות הלילה' והנביאים ניתנבאו 'בכה' 'כה אמר ה' מוסיף עליהם משה שנתנבא גם בלשון 'זה' שנאמר 'זה הדבר'. וההסבר בזה שמעלתו של משה רבינו ע"ה על כל הנביאים שהייתה השכינה מדברת מתוך גרונה.

איתפשטותא דמשה בכל דרא

"וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל" גימטריה ראשי תיבות וסופי תיבות "וידבר להם הפרת". מבאר ה'ברכה משולשת' הכוונה, על פי מה שכתב בתיקוני הזהר איתפשטותא דמשה בכל דרא, נשמתו של משה רבינו ע"ה מתלבשת בכל דור ודור אצל ראשי ומנהיגי הדור, וכדאיתא במסכת שבת אמר ליה רבי ספרא משה שפיר קאמרת, ופירש רש"י כלומר רבינו בדורו כמשה בדורו. וזה שמרמזים הראשי תיבות שיאר להם למנהיגי כל דור ודור נשמתו של משה רבינו ע"ה שיוכלו לכווין אל האמת לאמיתה 'זה הדבר אשר צוה ה', וזה נרמז בתיבת 'הפרת' נדרים שהיא גם בדין יחיד מומחה כדאיתא במסכת נדרים ובחידושי הר"ן שם ויחיד מומחה שרי שמתא. ואל תאמר שזה היה דווקא רק אצל משה רבינו ע"ה אלא בכל דור ודור כל דין מומחה שבדורו, יש לו הארה ממשה רבינו ע"ה.

סדר הלימוד מפי משה

'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור זה הדבר אשר ציווה ה', מבאר הצדיק מרעננה זי"ע"א רמז כיצד לימד משה רבינו ע"ה את התורה ומסרה לבני ישראל, כדאיתא במסכת עירובין "וידבר משה" סדר הלימוד שדיבר ולימד משה רבינו ע"ה את בני ישראל, "אל ראשי המטות" קודם שנה משה לראשי העם לאהרן ואחר כך לבניו, ואחר כך לזקנים ראשי המטות, ולבסוף שנה "לבני ישראל", ומשה לא מליבו החליט שזה סדר הלימוד, אלא "לאמור זה הדבר אשר צוה ה'" שסדר הלימוד הזה איך ללמד ובאיזה אופן עליו למסור את התורה לבני ישראל עשה משה על פי ה'.

שבת שלום

של האלשיך עצמו, ושמשים כך ביקש מידידיו שלא לקרוא לו בשם ספרו 'תורת משה' – כמנהג החכמים, אלא בשמו הפרטי, משה אלשיך.

לבטל כליל את שם הספר – לא רצה, שכן אין לבטל 'תורת משה'; להיקרא בו, גם-כן חשש; לכן ביקש להתעלם ממנו. תלמידיו מילאו את רצונו וקראו לו בשמו הפרטי, אף-על-פי שבדרך-כלל אין התלמידים קוראים לרבה בשמו הפרטי. כשמע כל זאת השל"ה – חלשה עליו דעתו, הצער השתלט עליו והוא חיפש לו תיקון.

כשנודע לאותו זקן מקובל מירושלים עד כמה גדול ועמוק הוא צערו של השל"ה, נתמלא ליבו חרטה על דבריו הראשונים, ובכל מאודו ביקש להפיג את צער השל"ה. יצא לצפת כדי לפגוש את השל"ה ולפייס את דעתו.

בהגיעו לצפת התייחד עם השל"ה ואמר לו: "האמת היא כי כשהאלשיך הקדוש קרא לספרו 'תורת משה', הסתמך אף הוא על קודמיו".

"על מי הסתמך?", שאל השל"ה בחרדת-קודש.

ענה לו הזקן: "על גדול רבותינו – רבי משה בן-מיימון, הרמב"ם, שקרא לספרו העיקרי 'משנה תורה'. זה שם נועז ביותר, השייך לחומש דברים, המכנס את דבריו של משה, גדול הנביאים, אשר דיבר עם השכינה פנים-אל-פנים. האלשיך הסתמך אפוא על הרמב"ם, ועליו סומך כל בית-ישראל". כך אמר הזקן המקובל מירושלים, בבקשו להפיג את הצער שנגרם לשל"ה בעקבות דברי הביקורת שהשמיע על השם שנתן לספרו.

כשהרגיש השל"ה הקדוש שימיץ ספורים, עלה לטבריה, וביקש שיקברוהו ליד הרמב"ם, להסתופף בצילו. למקורביו הסביר: "אם ישאלוני בבית-דין של מעלה על השם שנתתי לספרי, 'שני לוחות הברית', אצביע על המורה הגדול בעל 'משנה תורה'".

כל השלושה – סיים הממונה על קברי הצדיקים – עשו את מה שעשו מתוך כוונה טהורה ואין להרהר אחריהם, אולם העם לא נטה לקבל את השמות שנתנו לספריהם. בלי לפגוע כמלוא נימה בכבוד ובהערכה למחברים הדגולים והקדושים, הוסיף הציבור תיקון משלו לספרו של רבנו ישעיה הורביץ, וקרא לספר בשם הקיצור 'של"ה' (ולא 'שני לוחות הברית'); לספרו של רבנו משה אלשיך קוראים 'אלשיך' (ולא 'תורת משה'); ולספרו של הרמב"ם קוראים 'היד החזקה'.

לעילוי נשמת

הרב יוסף שלמה טריקי זצ"ל

בר עליה ז"ל

והרבנית רחל טריקי ע"ה

בת סימ' ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

